

SOSYAL SİGORTALAR KURUMUNCA YAPILAN FAZLA YA DA YERSİZ ÖDEMELERİN GERİ ALINMASI

Resul ASLANKÖYLÜ
Yargıtay Onuncu Hukuk Dairesi
Onursal Başkanı

I.GENEL BİLGİ

Ülkemizde ilgililere Kurumca fazla veya yersiz ödemeler yapıldığı sıkça rastlanan hallerdendir. Bu durumu fark eden yasa koyucu yürürlükten kaldırılan sosyal güvenlik kanunlarında ve 5510 sayılı Kanunda özel hükümler getirmiştir.

Kimlere yapılan ödemelerin geri alınacağı anılan Kanunun 96. Maddesinin birinci fıkrasında belirtilmiştir. Bunlar işverenler, sigortalılar, isteğe bağlı sigortalılar, gelir veya aylık almakta olanlar, bunların hak sahipleri ile genel sağlık sigortalıları ve bu sigortalıların bakmakla yükümlü olduğu kişilerdir.

Kimlere yapılan yanlış ve yersiz ödemelerin geri alınacağı 96. Maddenin birinci fıkrasında sayılı ve sınırlı olarak belirlenmiştir. Bu sınırlamanın dışına çıkılamaz.

Hangi yanlış ve yersiz ödemenin geri alınacağı 5510 sayılı Kanunun 96.Maddesinde belirtilmemiştir. Ne ki Kurum bu ödemelerin neler olduğunu bir genelge ile tespit etmiştir¹.

Çıkarılan Genelgeye göre fazla veya yersiz olarak yapıldığı tespit edilen geçici iş göremezlik ödeneği, emzirme ödeneği, evlenme ve cenaze ödenekleri, yaşlılık ve ölüm toptan ödemeleri, sürekli iş göremezlik ve ölüm

¹ 28.12.2012 tarihli, 2012/40 sayılı Genelge.

gelirleri, malullük, yaşlılık ve ölüm aylıkları ile bu aylıklarla birlikte ödenen ek ödemeler, uzun ve kısa vadeli sigorta kollarından karşılanan yol, gündelik ve refakatçi giderleri, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilere kurumca bedeli ödenen kişisel tedavi giderleri gibi yersiz ödemeler bu çerçevede geri alınabilecektir².

II. YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILAN 506 VE 1479 SAYILI KANUNLARA GÖRE YERSİZ ÖDEMELERİN GERİ ALINMASI

5510 sayılı Kanunun 96. Maddesinin kısmen karşılığı yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Kanunun 121. Maddesidir. 121. Madde hükmü ile 96. Madde hükmü birbirine benzemekle birlikte aynı değildir. 121. Maddenin başlığı, “sigorta yardımlarının haczedilemeyeceği, yanlış ve yersiz ödemelerin geri alınması” biçiminde düzenlenmiştir.

121.Maddenin birinci fıkrası, “Bu Kanun gereğince bağlanacak gelir ve aylıklar ve sağlanacak yardımlar, nafaka borçları ve bu Kanunun 80. Maddesine göre takip ve tahsili gereken alacaklar dışında, haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez hükmünü içermektedir. Haciz yasağı 96. Maddede yer almamıştır. Bu maddeye benzer hüküm anılan 121. Maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Bu fıkra göre, yanlış ve yersiz ödendiği tespit edilen her türlü gelir, aylık ve sigorta yardımları, 506 sayılı Kanunun 84. Maddesinin son fıkrası saklı kalmak kaydıyla, ilgililerin sonraki her türlü istihkaklarından kesilmek suretiyle geri alınır. Ayrıca Kurumun genel hükümlere göre takip ve tahsil hakkı saklıdır. 96. Maddede kanuni faizin de alınabileceği öngörüldüğü halde 121.Maddede faiz alacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

Diğer taraftan 121. Maddenin son fıkrası hükmüne göre, ölüm geliri ve aylıklarından yapılan yersiz ödeme miktarları, yersiz ödenmiş olan gelir ve aylıkların kesilmesi nedeniyle aynı dosyadan gelir ve aylık ödemesi yapılan diğer hak sahiplerine Kurumca yapılması gereken gelir ve aylık ödeme tutarları dikkate alınmak suretiyle tespit edilir ve giderek Kurum zararı esas alınmak suretiyle tahsil edilir. Ne var ki diğer hak sahiplerinden

² Özkaraca Ercüment, Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Yapılan Fazla veya Yersiz Ödemelerin Geri Alınması, makale, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, cilt 10, sayı. 38, yıl: 2013

itirazı bulunanların hisseleri bu fıkranın uygulanmasından hariç tutulur. Görüldüğü gibi 121. Maddenin son fıkrası da 96. Maddeye dahil edilmemiştir.

Yukarıda değinildiği gibi 96. Maddeye benzer bir hüküm de 1479 sayılı Kanunun 67. Maddesinde yer almaktadır. Anılan maddeye göre, 1479 sayılı Kanun uyarınca bağlanacak aylıklar, nafaka borçları dışında haczedilemez. Keza başkasına devir ve temlik edilemez. Ne ki sigortalılara veya hak sahibi kimselerine Kurumca fuzulen ödendiği anlaşılan her türlü aylık ve yardımlar 55. Maddenin son fıkrası hükmü saklı kalmak kaydıyla ilgililerin sonraki her çeşit istihkaklarından kesilmek suretiyle geri alınır. Görüldüğü gibi 67. Madde eksik ve yetersizdir.

Diyelim ki 96. Maddeye benzer bir hüküm de TCESK.nun 121. Maddesinde yer almaktadır. Bu maddenin başlığı "Yersiz ve fazla ödemelerin tahsil edilmesi" şeklindedir. Anılan madde hükmüne göre, ilgililere yapılan fazla ve yersiz ödemeler geri alınabilmektedir.

Fazla veya yersiz ödemelerin geri alınmasına ilişkin eski mevzuatı açıklamamızın nedeni mukayese kolaylığı sağlamak ve yerine göre eski olayların yürürlükten kaldırılan yasaların uygulama olasılığının ortaya çıkabileceğidir.

III. 5510 SAYILI KANUNA GÖRE FAZLA VEYA YERSİZ ÖDEMELERİN GERİ ALINMASI KOŞULLARI

İlgililere yapılan fazla veya yersiz ödemelerin geri alınabilmesinin birinci koşulu ödemelerin Kanuna aykırı olarak yapılmış olmasıdır. İkinci koşul ise yersiz ödemenin Kurumca tespit edilmiş olmasıdır.

a- Fazla veya Yersiz Ödemenin Sigortalı veya Diğer Kişilerin Kasıtlı veya Kusurlu Davranışlarından Doğmuş Olması

Yersiz ödeme sigortalı ya da diğer kişilerin kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğmuş ise, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede yapılan ödemeler, bu ödemelerin yapıldığı

tarihlerden itibaren hesaplanacak yasal faizi ile birlikte Kurumca geri alınır. Ne ki şayet ödeme yapılanların Kurumdan alacağı varsa yapılan ödemeler alacaktan mahsup edilir. Şayet bunların alacakları yoksa yersiz ödemeler genel hükümler uyarınca geri alınır.

b- Fazla veya Yersiz Ödemenin Kurumun Hatalı İşlemlerinden Kaynaklanmış Olması

Yersiz ödeme kurumun hatalı işlemlerinden kaynaklanmış ise hatalı işlemin tespit edildiği tarihten geriye doğru en fazla beş yıllık süre içinde yapılan ödemeler toplamı, tebliğ tarihinden itibaren yirmidört ay içinde yapılacak ödemelerde faizsiz, yirmidört aylık sürenin dolmuş olduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde ise bu sürenin sonundan itibaren hesaplanacak olan yasal faizi ile birlikte tahsil edilir. Ödeme yapılanların Kurumdan alacağı varsa bu ödemeler alacaklardan mahsup edilir. Şayet alacakları yok ise genel hükümlere göre geri alınır. 96. Maddede belirtilen süreler zamanaşımı süresi değildir.

Önemle belirtmek gerekirse Kurumun hatası nedeniyle ödeme yapılması halinde bu ödemelerin kurumca geri alınabilmesine olanak sağlamak hiç de adil değildir. Bu konuya ileri de ayrıca değinilecektir.

Kurumun, yersiz ödemeleri geri isteyebilmesinin belirli bir süreyle sınırlandırılmasının amacı, borçluları sürekli ödeme tehdidi altında bırakmamaktır.

Öbür yandan, alacakların, yersiz ödemelere mahsubu en eski borçtan başlanılarak borç aslına yapılır ve yasal faiz kalan borca uygulanır. Belirtilen bu hüküm ilgili hak sahiplerinin muvafakat etmeleri şartıyla, aynı dosyadan diğer bir hak sahibine yapılan yersiz ödemenin mahsubunda da uygulanır.

Bundan başka, yersiz ödemenin gelir ve aylıklardan kesilmesinde, kesintinin başlayacağı ödeme dönemi başı itibarıyla yasal faizi ile birlikte hesaplanacak borç miktarı, gelir ve aylıktan %25 oranında kesilmek suretiyle geri alınır.

96. Maddenin son fıkrasına göre, yersiz ödemelerin tespiti ile geri alınmasına ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurumca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Hemen belirtmek gerekirse ilgili yönetmelik kurum tarafından düzenlenmiştir.

IV. 5510 SAYILI KANUNUN 96.MADDESİNİN GERİYE YÖNELİK UYGULANIP UYGULANAMAYACAĞI KONUSU

5510 sayılı Kanunun 96. Maddesinin geriye yönelik uygulanıp uygulanamayacağı sorunu önem taşımaktadır.

Genel kural kanunların ileriye yönelik uygulanabileceğidir. Zira hukuk güvenliği bunu gerektirir. Keza kanunların geriye yürütülmesi halinde kazanılmış haklar ihlal edilmiş olabilir. Ancak yasakoyucu, sonradan yürürlüğe giren bir yasanın geçmişe de uygulanabileceğini kabul edebilir. Bu halde yasalar geçmişteki olaylara da uygulanır. Bize göre yasa ile kazanılmış hak durumu ortadan kaldırılabılır. Şayet yasada, geriye yürütüleceğine ilişkin bir hüküm mevcut değilse kazanılmış haklara dokunulmamak kaydıyla yasa geriye yönelik olarak uygulanabilir.

Rubier ve Bilge, yasada geriye yürütüleceğine dair bir hüküm yoksa kazanılmış haklara dokunmamak kaydıyla yasanın geriye yürütülebileceği görüşündedirler. Hatta Bilge çıkarılan bir yasanın eldeki davalara da uygulanabileceği zira bu halde kazanılmış hakkın oluşmadığını düşünmektedir.

Bilge, kanunları geriye veya ileriye yönelik uygulanabilip uygulanmayacağı konusunda şöyle demektedir: “Bütün hukuk devletlerince benimsenen, kazanılmış hakların tanınip korunması bunu gerektirir. Ancak evlilik, dava gibi devamlılık gösteren ilişkilerde eski kanun zamanında meydana gelmiş ve tamamlanmış durumlar eski kanuna tabi olurlar. Bu hal yeni kanunun geçmişe dokunduğunu değil derhal etkili olduğunu ve eski kanunun da yürürlük ötesi bazı etkileri bulunduğunu ifade eder. Örneğin eski kanun zamanında kazanılmış hak olan erginlik (rüşt) veya yapılmış bir sözleşme, yeni kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da geçerli olmakla beraber, özellikle emredici hükümler bakımından yeni kanuna göre hüküm doğururlar. Çünkü, yeni kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hemen

etkili olmaya başlar.”³ Görüldüğü gibi Bilgenin bu görüşü ile Rubierin görüşü birbiriyle örtüşmektedir.

Kazanılmış hak kavramına açıklık getirme gereği duyulmuştur. Hukuk biliminde “kazanılmış hak” ve “beklenen hak” kavramları öteden beri tartışıla gelmiştir. Kazanılmış hak deyimine “müktesep hak”, beklenen hak deyimine “muntazar hak” da denmektedir. Bu iki kavram “objektif hak” ve “sübjektif hak” diye de adlandırılmaktadır. Önemle ifade etmemiz gerekir ise herhangi bir uyuşmazlıkta beklenen hak varsa kazanılmış haktan söz edilemez.

Onar,⁴ sübjektif hakkın idare hukuku açısından niteliğinin ne olduğunu ifade etmiş ve bu konuda “irade teorisi” ve “menfaat teorisi” olmak üzere iki görüşün bulunduğunu öne sürmüştür. İrade teorisini savunanlardan Winscheid’e göre, objektif hukukta bireylere tanınan haklar idare tarafından yerine getirilmedikçe sübjektif haktan söz edilemez. Başka bir deyişle sübjektif hakkın oluşması kişilerin iradesine bağlıdır. Şayet yasalar bireylere herhangi bir hak isteme ve idareyi zorlama yetkisi vermiş ise burada sübjektif hak söz konusudur.

Hemen belirtmek gerekir ise Onar’ın bu görüşleri sosyal güvenlik hukuku açısından da geçerlidir. Zira Sosyal Güvenlik Kurumu bir kamu kurumudur. 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra bu Kanun hükümlerinin hangilerinin geriye yürütülebileceği, hangilerinin yürütüleme-yeceği konusunda yoğun bir biçimde tartışma yaşanacağı kanısındayız.

Görüldüğü gibi kazanılmış haklara dokunmamak kaydıyla 96. Madde geriye yönelik de yürütülebilir.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında 5510 sayılı Kanunun 96. Madde-sinin geriye yürütülüp yürütülemeyeceği konusunun tartışılması gerekir. Bize göre genel kural gereğince 96. Madde yürürlüğe girdiği tarihten sonra ortaya çıkan uyuşmazlıklara uygulanır. Ne ki kazanılmış haklara dokunma-mak kaydıyla geriye yönelik olarak da uygulanabilir. Diyelim ki taraflar 96.

³ Bilge, 2005, Ankara, s. 196.

⁴ Onar Siddık Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, s. 485.

Maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce SSK.nun 121. ve Bağ-Kur Kanununun 67. Maddesi gereğince haklarını elde etmişler ve kazanılmış hak durumu tamamlanmış ise 96. Madde hükmü geriye yürütülemez.

Genel kural Kanunların geriye yönelik uygulanamayacağı ise de bu kuralın bazı istisnaları bulunmaktadır. Örneğin beklenen haklara yeni kanun uygulanır. Keza genel ahlâk ve kamu düzeni söz konusu ise yeni kanun geçmişe yönelik olarak da uygulanır⁵.

Öte yandan tarafların isteklerine bağlı olmayan konularda da yasa geçmişe yönelik uygulanabilir. Örneğin, zamanaşımına ilişkin hükümler geçmişe de uygulanır⁶.

Keza usul hukukuna ilişkin kuralar da geçmişe yönelik uygulanır⁷.

a- 96. Maddenin Geriye Yönelik Uygulanıp Uygulanmayacağı Konusu Hakkındaki Yargıtayın Görüşü

Yargıtay 10.HD. 96. Maddenin geriye yönelik olarak da uygulanacağı görüşündedir⁸. Biz de bu görüşteyiz.

Nitekim 96. Maddenin geriye yönelik uygulanabilip uygulanamayacağı konusunda 10.HD. nin bir kararında şöyle denmektedir⁹. "...Konuya ilişkin 5510 sayılı Kanundan önceki mevzuata bakıldığında 506 sayılı Kanunun 'yersiz ve yanlış ödemelerin tahsili'ni düzenleyen 121. Maddesinde yersiz ödeme halinde iade yükümünün kapsamını belirleyen bir düzenleme bulunmadığı gibi anılan yasa içeriğinde konuyu düzenleyen başka bir düzenlemenin de yer almadığı görülmektedir. 5510 sayılı Kanunun 96. Maddesi ile 506 sayılı Kanun'da yer almayan yeni bir düzenleme getirilmiş, sebepsiz zenginleşmenin kasıtlı ve kusurlu davranış-

⁵ Özkaraca Ercüment, s.g.m. s. 158.

⁶ Sözer Ali Nazım, Kazanılmış Hakların Korunması Üzerine Bir İnceleme, Çimento İşveren Dergisi, Kasım 1989, s. 6-7.

⁷ Gözler Kemal, Hukuka Giriş, 3.Bası Bursa 2006; Bilge Necip, Hukuk Başlangıcı, 21.Bası, Ankara, 2006; Bülbül Erdoğan, İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması, İstanbul 2010; Esener Turhan, Hukuk Başlangıcı, 4.Bası, İstanbul 2001.

⁸ 10.HD. 01.03.2010 T. 2009/15360 E. 2010/2623 K. Keza 10.HD. 22.02.2013 T. Ayrıca 10.HD. 14.3.2011 T. 2011/16827 E. 2013 K?????. 21.HD. 9.2.2010 T. 2008/18258 E. 2010/1009 K.

⁹ 10.HD. 14.3.2011 T. 2009/10814 E. 2011/3281 K.

tan veya Kurumun hatalı işleminden kaynaklanmasına bağlı olarak istirdadı mümkün ödeme tutarları belirlenmiştir. Kapsam belirlendikten sonra, ilgilinin kurumdan alacağı yoksa geri alma işleminin genel hükümlere göre yapılacağı öngörülmüştür. 5510 sayılı Kanunun geçici maddelerinde ise yersiz ödemelerin tahsili konusunda önceki hükümlerin uygulanması gereğini belirten herhangi bir kural yer almamaktadır. Bu nedenlerle, 5510 sayılı Kanun'un 96. Maddesi hükmünün, kurumun yersiz ödemeden kaynaklanan alacakları konusunda süren uyuşmazlıklara uygulanması gerekmektedir. Kurumun istirdadını isteyeceği yersiz ödemenin kapsamını belirlemedeki irade serbestisi de, 5510 sayılı Yasanın 96. Maddesi hükmünün, kurumun yersiz ödemeden kaynaklanan alacakları konusunda süren uyuşmazlıklara uygulanması gereğini doğurmaktadır.”

V. KİŞİNİN İYİNİYETLİ VEYA KÖTÜ NİYETLİ OLMASINA GÖRE İADE YÜKÜMÜ

Kişinin iyiniyetli veya kötü niyetli olmasına göre iade yükümünün kapsamı yukarıda kısaca açıklanmıştır.

Burada daha geniş bilgi sunmaya çalışılacaktır.

96. Maddenin birinci fıkrasının (a) bendi hükmüne göre fazla ve yersiz ödeme sigortalının kasıtlı ve kusurlu davranışından doğmuş ise en fazla geriye doğru on yıllık sürede yapılan ödemeler geri alınır. Başka bir deyişle kişi kötü niyetli ise yapılan ödemelerin geri alınacağı açıktır.

Asıl sorun, kişi iyiniyetli ise yapılan ödemelerin geri istenip istenmeyeceği üzerinde yaşanmaktadır. Bu sorunun cevabı (b) bendinde verilmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi anılan (b) bendi hükmüne göre yersiz ödeme, Kurumun hatasından kaynaklanmış ise, başka bir anlatımla kişi iyiniyetli ise, hatalı işlemin belirlendiği tarihten geriye doğru en fazla beş yıllık süre içinde yapılan ödemeler toplamı geri alınır.

Önemle belirtmek gerekir ise anılan 96. Madde hükmüne göre kişi iyiniyetli olsa bile yersiz ödemeler geri alınabilecektir. Oysa gerek SSK.nun 121. ve Bağ-Kur Kanununun 67. Maddelerinde böyle bir hüküm bulunmaması idi.

Yargıtayın oturmuş ve yerleşmiş görüşüne göre, iyiniyetli müktesip, zenginleşme hiç olmasaydı bulunduğu durumdan daha kötü duruma düşürülemez. Ancak elinde harcamadığı bir mal kalmışsa onu iade ile yükümlüdür. Bize göre 96. Madde hükmünün açıklığı karşısında bu kuralın uygulanamayacağı görüşünün ağırlığı da yadsınamaz. Yukarıda değinildiği gibi kişi iyiniyetli ise geriye doğru beş yıllık yersiz ödeme geri istenebilmektedir.

Yasaları uygulayan kurumlar bir haktan yararlanmak için hata yapabilirler veya yanılabilirler. Bu gibi hallerde kurumlar hatadan dönebilirler¹⁰. İdare hukukuna göre idarenin yanılma sonucu düzenledikleri idari tasarrufların geri alınması, kaldırması, değiştirmesi veya düzeltilmesi söz konusu olabilir.

Danıştayın 1973 yılında vermiş olduğu İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu kararına göre, "...idarenin, hukuka aykırı işlemine bireylerin gerçek dışı beyanı ya da hilesi neden olmuş ise veya geri alınan idari işlem yok sayılabilecek bir sakatlıkla malul ise, yahut tesis edilen işlemde bireylerin kolayca anlayabileceği açık bir hata söz konusu ise ve de idareye haber vermemiş ise iyiniyetten söz edilemez ve bu karara istinaden ifa edilen kanunsuz ödemelerin herhangi bir süreye bağlı olmaksızın geri alınması mümkündür.

Ne ki bu durumun dışında kalan yersiz ve hatalı ödemeler iyiniyetin, yasa kadar önemli bir kural olduğu ve ifade edilen istisnai haller dışında kalan hatalı ödemelerin ancak iptal davası açma süresi içinde ve de iptal davası açılmış ise bu dava sonuçlanıncaya kadar geri alınabileceği kabul edilmelidir"¹¹.

Konuyla ilgili Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararında ise şöyle denmektedir. "...Nasıl ki iptal davası açabilmek için gerekli olan süre geçtikten sonra, istikrarın korunması pahasına, kişiler aleyhindeki hukuka aykırı (yanlış) idari işlemlerinin artık iptali istenemiyor ve işleme suni bir sıhhat tanınarak idare iptal davası tehdidinden kurtulamıyorsa, bunun aksini de düşünmek, yani idare edinilenlerin de haklarında yapılmış işlemlerin geri

¹⁰ Bülül Erdoğan, İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması, İstanbul 2010, s. 9 vd.

¹¹ DİBBGK. 22.12.1973 1968/8 E. 1973/4 K.

alınabileceği tehlikesinden kurtarılmaları gerekir.... Topluma ve kişiye hizmetle yükümlü bir hukuk devleti, kişiye haksızlık etmemek, kendisinin yararlandığı bir süreden kişiyi de faydalandırmak zorundadır. Sebepsiz zenginleşme davası hakkaniyete dayanan bir davadır. Oysa kişiyi (Özellikle intibaklarda memuru) ilelebet bir durumun değiştirilebileceği endişesi içinde bırakmak ve yanlış işlemin doğuşunda hiçbir payı bulunmayan iyiniyetle zenginleşen kişi aldığı geri verdikten sonra, bu yanlış işlem ve ivazsız kandırma olmasaydı bulunacağı durumdan daha kötü bir duruma düşürmek hakkaniyet ilkesi karşısında hukuken savunulamayacak bir tutum olurdu. Bu nedenle nasıl ki iptal davası süresi veya kanunlarda ayrı bir süre belirtilmişse bu süre geçince kişi için işlem kesinleşiyorsa, bu sürenin geçişinin, idare için de işlemin kesinleşeceği kabul edilmelidir.”¹²

Sözü edilen içtihadı birleştirme kararı yanlış intibak nedeniyle iyiniyetli kişilere yapılan ödemelerin bazı koşullarla geri alınamayacağına ilişkindir. Bizce de isabetli bir karardır. Danıştayın vermiş bulunduğu İçtihadı Birleştirme Kararı ile de uyum içindedir.

Ne var ki HGK. 96. Maddenin BK.na nazaran uygulama önceliğine sahip olması nedeniyle BK.nda yer alan sebepsiz zenginleşmeye ilişkin hükümlerin uygulanamayacağına karar vermiştir. Az önce açıklanan nedenlerle biz aksi görüşteyiz.

İlgili HGK. Kararında şöyle denmektedir¹³. “...Uyuşmazlığın çözümünde 818 sayılı Borçlar Kanununun 63.Maddesi hükmünün uygulama yeri olup olmadığı hususunun da açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Borçlar Kanununun, geri verilmesi gereken tutarın belirlenmesinde genel hüküm niteliğinde bulunan 63. Maddesi uyarınca iyiniyetli zenginleşen, sebepsiz zenginleşme konusunun kendisinden istendiği tarihten önce elinden çıktığını iddia ve ispat ettiği miktar oranında ret ve geri vermeyle yükümlü olmayacaktır. Buna karşın, zenginleşenin, zenginleşme anında veya sonrasında mal varlığındaki artışın geçersiz bir hukuki sebebe dayanmadığını biliyor veya bilmesi gerekiyor olması halinde, kötü niyetli sayılacağı da kuşku bulunmamaktadır. Yerel mahkemece Borçlar

¹² YİBK. 27.1.1973 T., 1972/6 E. 1973/2 K

¹³ HGK. 15.6.2011 T. 2011/362 K.

Kanununun 63. Maddesi uyarınca değerlendirme yapılarak karar verilmiş ise de 5510 sayılı Kanunun 96. Maddesi de sebepsiz zenginleşmede geri verilme konusuna ilişkin özel bir düzenleme niteliğindedir. Şu duruma göre, karşımıza aynı konu hakkında bir tarafta genel kanunda kabul edilen yasa kuralı, bir tarafta özel nitelikte kanunda yer alan düzenleme çıkmaktadır. Bu sebeple sorunun normal hiyerarşisi kuralına göre çözümlenmesi gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır. ‘Yasaların çatışması’ olarak da adlandırılan bu gibi durumlarda; a-) Sonraki norm, öncekinin yerini alır. b-) Özel kanun genel kanundan önce gelir. c-) Açık anlamlı norm, kapalı normdan önce gelir, biçiminde kabul edilen temel ilkelerden yararlanılarak sonuca ulaşılmaktadır.

Uyuşmazlık konusu somut olayda belirtilen ilkeler doğrultusunda yapılan değerlendirmede; 5510 sayılı Kanunun 818 sayılı Borçlar Kanununa göre özel nitelikte olduğu, bu kapsamda 5510 sayılı Kanunun 96. Maddesi hükmünün sebepsiz zenginleşme sebebiyle yersiz ödemelerin Kuruma iadesi konusunda özel nitelikte düzenleme içerdiği açıktır. Bu durumda özel Kanun niteliğindeki 5510 sayılı Kanunun özel düzenleme içeren 96. Madde hükmünün genel nitelikteki Borçlar Kanununun 63. Maddesi hükmüne nazaran uygulama önceliğine sahip olduğu tartışmasızdır.

O halde, yerel mahkemece yukarıda yapılan açıklamaların ışığında özel kanun niteliğindeki 5510 sayılı Kanunun 96. Maddesinin değerlendirilmesi suretiyle karar verilmesi gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır.”

HGK.görüşüne katılmadığımız yukarıda belirtilmiştir. 96. Maddeye göre, yapılan işlem Kurumun hatasından kaynaklansa bile başka bir deyişle kişi iyiniyetli olsa bile yanlış ve yersiz ödemeler geri alınabilir. Önemle ifade etmek gerekirse “dürüstlük kuralı (=iyiniyet) hukukun evrensel kuralarındandır. 96. Maddeye göre yapılan işlem Kurumun hatasından kaynaklansa bile, başka bir deyişle kişi iyiniyetli sayılsa bile yanlış ve yersiz ödemeler geri alınabilmektedir. Bize göre iyi niyet kuralı, 96. Maddeye nazaran uygulama önceliğine sahiptir. O nedenle kişi iyiniyetli ise fazla ve yersiz ödemeler geri alınamaz.

VI. ZAMANAŞIMI SÜRESİ

Yanlış ve yersiz ödemelerin ne kadar süre içinde geri istenebileceğinin tartışılmasına gerek görülmüştür. Başka bir anlatımla geri alma isteminin tabi olduğu zamanaşımı süresi kaç yıldır? Diyelim ki 96. Maddede zamanaşımına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Anılan maddede belirtilen beş ve on yıllık süreler zamanaşımı vasfında değildir¹⁴. Nitekim Yargıtay da aynı görüştedir¹⁵.

Acaba kurumun yanlış ve yersiz ödemelerinin geri alınmasında 5510 sayılı Kanununun 93. Maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen on yıllık zamanaşımı süresi uygulanabilir mi?

Anılan maddenin ikinci fıkrasında, “Kurumun prim ve diğer alacakları, ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından başlayarak on yıllık zamanaşımına tabidir” hükmü yer almaktadır. Özkaraca, 93. Maddenin ikinci fıkrasında yer alan hükmün 96. Madde kapsamındaki alacaklara uygulanamayacağı görüşünde¹⁶ ise de biz aksi görüşteyiz. Zira anılan fıkrada, “prim ve diğer alacaklar” denmektedir. Yanlış veya yersiz ödemelerin “diğer alacaklar” kapsamına girdiği açıktır.

SONUÇ

Yukarıda açıklandığı gibi, 96. Maddenin birinci fıkrasında belirtilen ilgililere yapılan fazla veya yersiz ödemeler yasal koşullar oluştuğu takdirde geri istenebilmektedir.

Yine nedenleri yukarıda açıklandığı gibi kişi iyiniyetli ise sözü edilen ödemeler geri alınamamalıdır.

Hemen belirtmek gerekirse 96. Madde eksik ve yetersizdir. Özellikle hakkaniyet ve iyiniyet ilkesi gözetilmemiştir.

¹⁴ Özkaraca, s.g.m. s. 175.

¹⁵ 10.HD. 1.3.2010 T. 2009/15360 E. 2010/2623 K.)

¹⁶ Özkaraca, s. 176.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 28.12.2012 tarihli ve 2012/40 Sayılı Genelgesi

ÖZKARACA Ercüment. Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Yapılan Fazla veya Yersiz Ödemelerin Geri Alınması, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Cilt 10/Sayı 38, Yıl: 2013

ASLANKÖYLÜ, Resul : Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Şerhi (SSK İle Karşılaştırmalı) Ankara, 2009.

RUBER, Ledroit : Transitomirez.

BİLGE Necip : Hukuk Başlangıcı, Ankara.

SÖZER Ali Nazım : Kazanılmış Hakların Korunması Üzerine Bir İnceleme, Çimento İşveren Dergisi, Kasım, 1989

10.HD. 01.03.2010 T. 2009/15360 E. 2010/2623 K.

10.HD. 14.3.2011 T. 2009/10814 K.

BÜLBÜL Erdoğan : İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması, İstanbul, 2010.

YİBK. 22.12.1973 T. 1968/8 E. 1973/4 K.

DİBK. 27.1.1973 T. 1972/6 E. 1973/2 K.